

22-23.04.2024

<https://phoenixpublication.uz/>

**KAMBAG'ALLIKNI KAMAYTIRISH ORQALI FAROVONLIKNI OSHIRISH:
IQTISODIYOTDAGI INNOVATSION O'ZGARISHLAR**

Xayitov Sh.N.

Buxoro muhandislik-texnologiya instituti, i.f.n.dotsent

Amrulloev D.N.

Buxoro muhandislik-texnologiya instituti, 1- kurs doktorant Buxoro shahri, e-mail:

dadaxonamrulloev@gmail.com

Alimova R.X.

Buxoro muhandislik-texnologiya instituti, stajor-tadqiqotchi

Buxoro shahri, e-mail: ruxsora_alimova@mail.ru

**ПОВЫШЕНИЕ ПРОЦВЕТЕНИЯ ЧЕРЕЗ СОКРАЩЕНИЕ БЕДНОСТИ:
ИННОВАЦИОННЫЕ ИЗМЕНЕНИЯ В ЭКОНОМИКЕ**

Хайитов Ш.Н.

Бухарский инженерно-технологический институт, доцент

Амруллоев Д.Н.

*Бухарский инженерно-технологический институт,
докторант 1 курса, г. Бухара, e-mail: dadaxonamrulloev@gmail.com*

Алимова Р.Х.

Бухарский инженерно-технологический институт, стажер-исследователь г.

Бухара, e-mail: ruxsora_alimova@mail.ru

**ENHANCING PROSPERITY THROUGH POVERTY REDUCTION:
INNOVATIVE CHANGES IN THE ECONOMY**

Khayitov Sh.N.

Bukhara Institute of Engineering and Technology, Associate Professor

Amrulloev D.N.

Bukhara Institute of Engineering and Technology, 1st year doctoral student, Bukhara, e-mail: dadaxonamrulloev@gmail.com

Alimova R.Kh.

Bukhara Institute of Engineering and Technology, intern-researcher

Bukhara, e-mail: ruxsora_alimova@mail.ru

Farovonlikka intilayotgan global intilishda qashshoqlikni kamaytirish eng muhim muammo bo'lib qolmoqda. So'nggi o'n yilliklarda sezilarli iqtisodiy o'sishga qaramay, nomutanosibliklar saqlanib qolmoqda va bu iqtisodiy strategiyalarda innovatsion o'zgarishlarni talab qilmoqda. Ushbu maqola statistik dalillar va amaliy tadqiqotlar asosida

22-23.04.2024

<https://phoenixpublication.uz/>

qashshoqlikni samarali kamaytirish orqali farovonlikni oshirishga yordam beradigan transformativ yondashuvlarni o'rganadi.

Qashshoqlik butun dunyo bo'ylab milliardlab odamlarning hayotiga ta'sir qiluvchi murakkab va keng tarqalgan muammodir. [1]. Jahon banki ma'lumotlariga ko'ra, 2019 yilda dunyo aholisining taxminan 9,2 foizi o'ta qashshoqlikda (kuniga 1,90 dollardan kam) yashagan, bu taxminan 689 million kishini tashkil etgan. Bu o'tgan yillarga nisbatan pasayish bo'lsa-da, ayniqsa, aholining 70% dan ortig'i kuniga 5,50 dollardan kam daromadga ega bo'lgan Sahroi Kabirdan janubi-g'arbiy Afrika kabi mintaqalarda muammolar hali ham dolzarb bo'lib qolmoqda. [2].

Qashshoqlikning insoniy qiymati. Iqtisodiy ko'rsatkichlardan tashqari, qashshoqlik inson farovonligiga katta zarar keltiradi. [3]. Sifatli ta'lim, sog'liqni saqlash va asosiy xizmatlardan foydalanish imkoniyati yo'qligi mahrumlik davrlarini davom ettiradi va kelajak avlodlar uchun imkoniyatlarni cheklaydi. [4]. UNICEF ma'lumotlariga ko'ra, dunyo bo'ylab qariyb 385 million bola o'ta qashshoqlikda yashab, ta'lim, ovqatlanish va sog'liqni saqlash borasidagi to'siqlarga duch kelmoqda, bu esa ularning rivojlanishi va kelajak istiqbollari to'sqinlik qilmoqda. [5].

Qashshoqlikni kamaytirishga innovatsion yondashuvlar:

1. Inklyuziv o'sish strategiyalari. Inklyuziv o'sish iqtisodiy rivojlanishdan olingan foyda jamiyatning eng zaif qatlamlarini qamrab olgan holda adolatli taqsimlanishini ta'minlashga qaratilgan. [6]. Xalqaro valyuta jamg'armasi (XVJ) daromadlar tengsizligini kamaytirish iqtisodiy o'sish barqarorligini oshirishi mumkinligini ta'kidlaydi. [7]. Masalan, Braziliyada shartli naqd pul o'tkazish tashabbusi bo'lgan Bolsa Familia dasturi 2003-2014 yillarda 20 milliondan ortiq odamni qashshoqlikdan qutqarib, qashshoqlikni kamaytirishda muhim rol o'ynadi. [8].

Progressiv soliqqa tortish va qayta taqsimlash. Progressiv soliqqa tortish ijtimoiy ta'minot dasturlarini moliyalashtirish va daromadlar tengsizligini kamaytirishda hal qiluvchi rol o'ynashi mumkin. [9]. Oxfam ma'lumotlariga ko'ra, 2020-yilning mart-dekabr oylari orasida dunyo milliarderlari boyliklari 3,9 trillion dollarga oshgan, COVID-19 pandemiyasi tufayli 500 millionga yaqin odam qashshoqlikka tushib qolgan. [10]. Ilg'or soliqqa tortish siyosatini amalga oshirish boylikni yanada adolatli tarzda qayta taqsimlashga va qashshoqlikni bartaraf etish tashabbuslarini moliyalashtirishga yordam beradi. [11].

2. Moliyaviy inklyuziya. Moliyaviy xizmatlardan foydalanish iqtisodiy imkoniyatlarni kengaytirish va qashshoqlikni kamaytirishning asosidir. [12]. Taraqqiyotga qaramay, butun dunyo bo'ylab qariyb 1,7 milliard kattalar rasmiy moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatiga ega emaslar. Biroq, mobil banking va fintech yechimlari kabi raqamli moliya innovatsiyalari, ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda moliyaviy inklyuziyani kengaytirdi. [13].

Mobil pul inqilobi. Keniyada M-Pesa mobil pul platformasi moliyaviy inklyuzivlikni inqilob qildi, aholining 80% dan ortig'i operatsiyalar uchun mobil puldan foydalanadi. GSMA ma'lumotlariga ko'ra, mobil pul hisoblari 2020 yilda butun dunyo bo'ylab 1

22-23.04.2024

<https://phoenixpublication.uz/>

milliarddan oshdi, bu esa kam xizmat ko'rsatayotgan aholiga hayot yo'lini taklif qiladi va iqtisodiy operatsiyalar, jamg'armalar va kreditlardan foydalanishni osonlashtiradi. [14].

3. Barqaror rivojlanish. Qashshoqlik va ekologik barqarorlik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik tobora yaqqol namoyon bo'lmoqda. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Taraqqiyot Dasturi (UNDP) 2030 yilga borib iqlim o'zgarishi qo'shimcha 100 million odamni qashshoqlikka olib kelishi mumkinligi haqida ogohlantirmoqda. [15]. Barqaror amaliyotlarni qabul qilish nafaqat atrof-muhitni muhofaza qiladi, balki bandlik imkoniyatlarini yaratadi va zaif jamoalar o'rtasida barqarorlikni oshiradi. [16].

Yashil ish o'rinlari va qayta tiklanadigan energiya. Yashil iqtisodiyotga o'tish qashshoqlikni kamaytirish va barqaror rivojlanish uchun ulkan salohiyatga ega. Xalqaro mehnat tashkiloti (XMT) hisob-kitoblariga ko'ra, yashil iqtisodiyot 2030-yilga borib dunyo bo'ylab 24 million yangi ish o'rni yaratishi mumkin. Qayta tiklanadigan energiya, energiya tejankor texnologiyalar va ekologik toza qishloq xo'jaligiga yo'naltirilgan sarmoyalar iqtisodiy o'sishni rag'batlantirib, ekologik xavflarni kamaytirishi mumkin. [17].

4. Ijtimoiy himoya tizimlari. Mustahkam ijtimoiy himoya tizimlari odamlar va oilalarni iqtisodiy zarbalar va zaifliklardan himoya qilish uchun zarurdir. Jahon banki ma'lumotlariga ko'ra, ijtimoiy xavfsizlik tarmoqlari 2013-2015 yillar davomida past va o'rta daromadli mamlakatlarda qariyb 36 million kishini qashshoqlikdan qutqargan. [18].

Shartli pul o'tkazmalari va sog'liqni saqlash subsidiyalari. Meksikaning Oportunidades va Braziliyaning Bolsa Familia kabi dasturlari qashshoqlikni kamaytirish va sog'liqni saqlash va ta'lim natijalarini yaxshilashda shartli naqd pul o'tkazmalari samaradorligini ko'rsatdi. Bundan tashqari, sog'liqni saqlash subsidiyalari va sug'urta sxemalari muhtojlarga muhim yordam ko'rsatishi, cho'ntagidan chiqadigan xarajatlarni kamaytirish va sifatli tibbiy xizmatlardan foydalanishni ta'minlashi mumkin. [19].

5. Xususiy sektor ishtiroki. Xususiy sektorning ishtiroki innovatsiyalarni rivojlantirish, ish o'rinlari yaratish va qashshoqlikni qisqartirish uchun resurslarni safarbar etishda muhim ahamiyatga ega. Xalqaro moliya korporatsiyasi (IFC) ma'lumotlariga ko'ra, ayollarga tegishli biznesga sarmoya kiritish 2025 yilga borib 330 milliard dollar yillik global daromadni ochishi mumkin. [20].

Korporativ ijtimoiy mas'uliyat va ta'sirli investitsiya. Korporativ ijtimoiy mas'uliyat (KSS) tashabbuslari va ta'sir investitsiyalari ijtimoiy va ekologik muammolarni hal qilishda samarali yondashuvlar sifatida jalb qilinmoqda. Moliyaviy daromadlar bilan bir qatorda ijobiy ijtimoiy va atrof-muhitga ta'sir ko'rsatishga intiladigan ta'sir investitsiyalari so'nggi yillarda eksponentsial o'sishni kuzatdi va butun dunyo bo'ylab boshqaruv ostidagi aktivlar hajmi taxminan 715 milliard dollarga etdi.

Xulosa qilib aytish mumkinki qashshoqlikni qisqartirish ko'p qirrali muammo bo'lib, uning asosiy sabablarini samarali hal qilish uchun yaxlit va innovatsion yondashuvlarni talab qiladi. Inklyuziv o'sish strategiyalarini qabul qilish, moliyaviy inklyuzivlikni kengaytirish, barqaror rivojlanishni rag'batlantirish, ijtimoiy himoya tizimlarini mustahkamlash va xususiy sektor ishtirokini rag'batlantirish orqali mamlakatlar

22-23.04.2024

<https://phoenixpublication.uz/>

qashshoqlikni kamaytirish va barcha uchun farovonlikni oshirish yo'lida muhim qadamlar qo'yishi mumkin. XXI asrning murakkabliklarini kezar ekanmiz, hamkorlik, ijodkorlik va sadoqat hech kimni ortda qoldirmaydigan iqtisodiyotni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Qashshoqlikni kamaytirishga ustuvor ahamiyat berish va ushbu innovatsion yondashuvlarni amalga oshirish orqali biz shaxslar va jamiyatlarning to'liq salohiyatini ochib, hamma uchun yorqinroq va adolatli kelajak yaratishimiz mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. World Bank Group. (2018). Inclusive Growth and Inequality: A Review of Concepts and Measurement.
2. Demirgüç-Kunt, A., Klapper, L., Singer, D., & Van Oudheusden, P. (2015). Financial Inclusion, Poverty Reduction, and the Millennium Development Goals. World Bank Policy Research Working Paper, (8040).
3. Himaz, R., & Brixiova, Z. (2013). Sustainable Development and Poverty Reduction: An Empirical Analysis. Working Paper Series, African Development Bank.
4. Юлдашева С. Н., Артикова А. Д. ПЕРСПЕКТИВНЫЕ ПЛАНЫ ПО РАЗВИТИЮ ЦИФРОВОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ УЗБЕКИСТАНА //Современные проблемы социально-экономических систем в условиях глобализации. – 2021. – С. 344-347.
5. Yuldasheva, S. "The Main Directions of the Organization of Production Processes at Industrial Enterprises in the Digital Economy." Central Asian Journal of Theoretical and Applied Science 2.4 (2021): 189-194.
6. Dilnoza R., Rukhsora A. INNOVATIONS IN TECHNOLOGY AND SCIENCE EDUCATION SPECIFIC CHARACTERISTICS OF THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP IN THE REGIONS //Innovations in Technology and Science Education. – 2023. – Т. 2. – №. 8. – С. 226-232.
7. Karomatovna M. J. Efficiency of introducing innovative approaches in higher education in uzbekistan //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2022. – Т. 3. – №. 4. – С. 1266-1275.
8. Мусаева Ж. К., Халилова М. А. РОЛЬ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ В УСТОЙЧИВОМ РАЗВИТИИ ОБЩЕСТВА //ББК 65.0501 А 43. – 2022. – С. 283.
9. Мусаева Ж. К. РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА //ББК 65.0501 А 43. – 2022. – С. 288.
10. Мусаева Ж. К. Значение финансово-валютных операций в развитии экономики Узбекистана //Научно-практические исследования. – 2020. – №. 3-2. – С. 40-44.
11. Musaeva J. K., Elmurodov S. S., Yuldasheva S. N. ROLE OF CURRENCY RELATIONS IN THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMY OF UZBEKISTAN //Бенефициар. – 2019. – №. 44. – С. 22-25.

22-23.04.2024

<https://phoenixpublication.uz/>

12. Мусаева, Ж. К. "РОЛЬ ИНФОРМАЦИОННЫХ РЕСУРСОВ В РАЗВИТИИ НАУКИ И ТЕХНИКИ." ИННОВАЦИОН РИВОЖЛАНИШ УЧУН ИЛМИЙ АХБОРОТ РЕСУРСЛАР: 51.

13. Захидова У. Ф., Алимова Р. Х. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИМ КАПИТАЛОМ В ИННОВАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКЕ В УЗБЕКИСТАНЕ //ББК 65.0501 А 43. – 2022. – С. 277.

14. Khalilova, M. N., and Pulotov Sh Sh. "Actuality of Public Finance Management System in The Republic of Uzbekistan: Main Directions, Stages, Prospects for Improvement." European Journal of Economics, Finance and Business Development 1.3 (2023): 1-3.

15. Shavkatovich P. S., Narzullayevna B. S., Rasulovna K. G. INCREASING THE INVESTMENT ACTIVITY OF PRODUCTION ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF THE DIGITAL ECONOMY //European Journal of Interdisciplinary Research and Development. – 2023. – Т. 15. – С. 31-34.

16. Пулотов Ш. Ш., Хайитова И. Н. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СПОСОБОВ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В ЭКОНОМИКУ УЗБЕКИСТАНА //Современные проблемы социально-экономических систем в условиях глобализации. – 2022. – С. 405-408.

17. Артикова Д. М., Пулатов Ш. Ш. ПЕРСПЕКТИВЫ РЕАЛИЗАЦИИ СТРАТЕГИИ «ЦИФРОВОЙ УЗБЕКИСТАН-2030» //Современные проблемы социально-экономических систем в условиях глобализации. – 2021. – С. 347-350.

18. Shavkatovich P. S., Bakhodirovna N. Z. INCREASING THE EFFICIENCY OF INNOVATION ACTIVITY OF INDUSTRIAL ENTERPRISES IN THE DIGITAL ECONOMY //American Journal of Interdisciplinary Research and Development. – 2023. – Т. 22. – С. 118-121.

19. Пулотов Ш. Ш., Халилова М. Н. РАЗВИТИЕ УВЕЛИЧЕНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ ЧАСТНОГО СЕКТОРА УЗБЕКИСТАНА //ББК 65.0501 С 56. – 2023. – С. 401.

20. Raximova D., Alimova R. BIZNESDA ESG TAMOYILLARINI QOLLASH-INNOVATSION IQTISODIYOTNING MUHIM YO'NALISHLARIDAN BIRI SIFATIDA //Приоритетные направления, современные тенденции и перспективы развития финансового рынка. – 2023. – С. 362-365.